

نابغه، سخت‌کوش و متواضع

درباره نخستین بانویی که به جایگاه عالی ریاضیات جهان رسید

وقتی خبر کسب یک جایزه معتبر ریاضی جهان توسط بانوی ریاضیدان ایرانی منتشر شد، بسیاری برای بار اول بود که نام مریم میرزاخانی را می‌شنیدند. اما افرادی هم بودند که این نام خاطراتی را برایشان زنده می‌کرد، کسانی مانند اساتید و دانشجویان ریاضی دانشگاه صنعتی شریف در نیمه دوم دهه هفتاد؛ و یا دست‌اندرکاران المپیادهای علمی دانش‌آموزی در اواسط همین دهه. اما گروه دیگری هم بودند که او را از قبل‌تر می‌شناختند و با برتری‌جویی‌هایش آشنا بودند: همشاگردی‌ها و دبیران مریم در دبیرستان فرزانه‌گان.

مریم میرزاخانی اولین دانش‌آموخته سمپاد نیست که به درجات عالی علمی در سطح جهان دست پیدا می‌کند اما می‌توان او را یک نمونه خوب از استعدادی درخشان دانست که به درستی شناسایی شد و در یک محیط رشد مناسب جا گرفت و به موقع با آموزش‌ها و تربیت‌های خاص روبه‌رو شد تا در یک سیر منطقی، قابلیت‌های درونی‌اش را به کمال برساند و به شکوفایی علمی برسد. در آینده، به صورت مفصل تاثیر مدارس سمپاد در درخشش‌های بعدی دانش‌آموزانش را به بحث و تحلیل خواهیم گذاشت.

با دکتر مریم میرزاخانی در مدرسه تابستانی که دانشکده ریاضی دانشگاه شریف در تابستان سال ۱۳۷۲ برای دانش‌آموزان ممتاز سال دوم دبیرستان ترتیب داده بود، آشنا شدم. به یاد دارم اکثر مسائلی که در کلاس توسط اساتیدی همچون دکتر عبدالله محمودیان و دکتر سلطان‌خواه مطرح می‌شدند، توسط خانم میرزاخانی حل می‌شدند. به همین دلیل نگاه‌ها را به خود جلب کرده بود و کسانی که قصد شرکت در المپیاد ریاضی را داشتند از او به عنوان یک رقیب جدی یاد می‌کردند. دیدار بعدی ما بهمن‌ماه سال ۱۳۷۳ در مشهد بود، جایی که برگزیدگان مرحله اول المپیادهای ریاضی و کامپیوتر گرد هم آمده بودند تا برای گرفتن مدال طلای این دو رشته رقابت کنند. در حضور ۱۸۹ شرکت‌کننده در مرحله دوم المپیاد ریاضی که اکثراً پسر بودند، خانم میرزاخانی با اختلاف ناچیز بعد از مرحوم رضا صادقی مقام دوم را کسب کردند. در آن سال به ۱۱ نفر برتر مدال طلا اهداء شد. در آن سال‌ها روال المپیاد با الان فرق می‌کرد؛ بعد از دو مرحله طلایی‌ها مشخص می‌شدند و دیگر دوره‌ی تابستانی وجود نداشت.

مریم میرزاخانی پس از کسب دومین مدال طلای المپیاد ریاضی در سال ۱۳۷۴ (عکس از آرشیو باشگاه دانش‌پژوهان جوان)

در دوره انتخاب تیم که در دانشگاه صنعتی شریف برگزار می‌شد، با مریم میرزاخانی بیشتر آشنا شدم. ایشان با وجود آنکه تابستان ۱۳۷۳ با نمره ۴۱ از ۴۲ مدال طلای جهانی کسب کرده بودند و به تمام مطالب مسلط بودند، در همه کلاس‌ها به صورت فعال حاضر می‌شد و از حل مسائل سخت لذت می‌برد. به یاد دارم روزی به خاطر حل یک مسئله سخت از دکتر تابش که آن زمان سرپرست کمیته ملی ریاضی بودند هدیه‌ای دریافت کرد و در آن زمان یک مسئله باز در حوزه رنگ‌آمیزی گراف که تعداد زیادی از ریاضی‌دان‌ها از حل آن عاجز بودند را حل کرد.

علاوه بر نبوغ، سخت‌کوشی او مثال‌زدنی بود. هر روز صبح از چهره ایشان متوجه می‌شدیم که شب قبل تا دیروقت مشغول مطالعه و حل مسئله بوده است. در مسابقات جهانی سال ۱۳۷۴ ایشان با کسب نمره کامل ۴۲ از ۴۲ مدال طلا دریافت کردند. در آن سال مسئله سوم روز دوم مسئله بسیار سختی بود که تنها خانم میرزاخانی از تیم ما موفق به حل آن شد.

کسب دو مدال طلا طبیعی است که هر انسانی را مغرور کند اما تواضع و فروتنی والای مریم جایی برای مغرور شدن نگذاشته بود. با توجه به شناختی که از دکتر میرزاخانی دارم مطمئن هستم کسب جوایز ارزشمند از جمله مدال فیلدز هدف اصلی خانم میرزاخانی نبوده است. هدف اصلی ایشان کسب و گسترش دانش ریاضی بود و هست و قطعا لذتی که ایشان بعد از حل مسائل سخت می‌برند، بسیار شیرین‌تر از لذت گرفتن مدال فیلدز است. آنچه از ایشان باید آموخت سخت‌کوشی، داشتن اهداف والا و تواضع است. نبوغ

به تنهایی برای رسیدن به موفقیت‌های بزرگ کافی نیست. و حال، مدال فلیدز بر گردن یک زن ایرانی می‌درخشد و ما باید به خود ببالیم که دانشمندی برجسته از کشور عزیزمان ایران موفق به کسب چنین مدال ارزشمندی شده است. با آرزوی سلامتی و موفقیت‌های روزافزون برای پروفیسور مریم میرزاخانی.

محمدعلی آبام

رئیس کمیته علمی المپیاد کامپیوتر

نشان فیلدز (Fields Medal)

این مدال - با نام رسمی آن «نشان بین‌المللی برای دستاوردهای برجسته در ریاضیات» - جایزه‌ای است که در جریان کنگره اتحادیه جهانی ریاضیات - که هر چهار سال یکبار برگزار می‌شود - به دو، سه یا چهار ریاضیدانان جوان با سن کمتر از چهل سال که کار ارزنده‌ای در ریاضی انجام داده باشند اعطا می‌شود.

این جایزه به ابتکار ریاضی‌دان کانادایی، جان چارلز فیلد از سال ۱۹۳۶ اهدا می‌شود. این جایزه شامل یک مدال (سکه) به همراه ۱۵۰۰۰ دلار کانادا است. مدال از طلا ساخته شده است و روی آن تصویر نیم‌رخ ارشمیدس حکاکی شده است.

این جایزه به عبارتی معتبرترین جایزه عالم ریاضیات به حساب می‌آید و آن را - گاه همراه با جایزه آبل - معادل جایزه نوبل در این رشته می‌دانند، هر چند شرایط اعطای آن - از لحاظ تواتر زمانی و شرط سنی - با نوبل متفاوت است و مبلغ مادی آن هم قابل مقایسه با ارزش میلیون دلاری جوایز نوبل نیست تا به حال ۵۶ ریاضیدان از ۱۹ کشور این جایزه را به دست آورده‌اند. مریم میرزاخانی اولین ایرانی و همچنین اولین بانویی است که این افتخار را کسب کرده است.

